THEMA 93 - HOUT 25 : TUSSEN ZES PLANKJES

KLEINE GESCHIEDENIS VAN DE HOUTEN DOODSKIST, deel 1

onder het maaiveld

Het vorige thema 'grafgiften' begaf zich eerst onder en daarna boven het maaiveld: aanvankelijk werden grafgiften aan de dode in de kist meegegeven in het graf. Hoewel er altijd wel voorwerpen op het graf werden geplaatst, na de verscherping van de milieuwetgeving in verband met vervuiling van grond en grondwater veranderde de aard van de grafgiften. Spullen in een kist of graf moeten in de natuur volledig en milieuvriendelijk kunnen afbreken. Omdat men de geliefde overledene toch graag iets wilde meegeven, werd het meegeven van een grafgift van in het graf naar op het graf verschoven.
Nu begeven we ons weer onder het maaiveld, waar zich het belangrijkste object op een begraafplaats bevindt: de doodskist ofwel 'tussen zes plankjes' in de volksmond.
De doodskist, grafkist, lijkkist of uitvaartkist heeft een lange geschiedenis. Al minstens 9.000 jaar maakt de kist deel uit van het uitvaartritueel, zowel van het begrafenisritueel als van het crematieritueel.
In de serie over funerair hout ligt de nadruk hier op de houten doodskist. Hoewel houten kisten al duizenden jaren wereldwijd in diverse vormen worden gebruikt, werd de traditionele houten zesplankenkist in Europa pas vanaf de zeventiende eeuw de standaard voor de gewone bevolking. Wat voor soort houten kisten en voor wie werden daarvoor gebruikt in Prehistorie en Oudheid?

gravure uit 18e eeuw (Museum für Sepulkralkultur in Kassel)

PREHISTORIE : DE BOOMKIST

In diverse culturen werden overleden personen aanvankelijk in een kuil in de grond gelegd in een foetushouding, die ook wel hurkhouding werd genoemd vanwege de ligging op de zij met opgetrokken knieën. Later werd het lichaam bekleed met dierenhuiden, kleden van plantaardige vezels, rieten matten, boomschors of in primitieve doodskisten begraven ter bescherming, conservering of decoratie. Dat was lang voor stabielere doodskisten of sarcofagen verschenen.
De vroegste archeologische bewijzen van houten doodskisten dateren van rond 5000 v.Chr. in China. De constructie bestond uit ruw bewerkte, dikke houten planken die samen de zijwanden vormden. In een aantal specifieke graven is ook gebruikgemaakt van een uitgeholde boomstam, waarbij een dikke stam deels was uitgehakt om als ligplaats voor de overledene te dienen.
In de bronstijd (vanaf ca. 2000 v.Chr.) verscheen de boomkist, die vooral werd gebruikt voor mensen met een hoge sociale status, zoals stamhoofden en de lokale elite. Het maken van zo'n kist kostte enorm veel tijd en mankracht en hout was destijds een kostbaar en waardevol bouwmateriaal.
De boomkist werd gemaakt volgens de 'gesplitste hout'-techniek, waarbij de boomstam (eik of linde) verticaal met houten wiggen in bijna twee helften werd gesplitst met stenen of houten hamers. De grotere helft werd vervolgens uitgehold, de kleinere helft kon tot deksel worden gemaakt. Enkele voorbeelden.

Rotunda Museum, Scarborough, VK

Gristhorpe Man (Engeland)

Het skelet van de Gristhorpe Man († ca. 2000 v.Chr.) werd in 1834 gevonden, begraven in een eikenhouten boomstamkist in Gristhorpe , North Yorkshire, Engeland. Hij is geïdentificeerd als een 60 jaar oude krijgsheer uit de Bronstijd .

Lincoln Museum, Lincoln, VK

'Tetney-kist' (Engeland)

In 2018 werd op de golfbaan in Tetney, Lincolnshire een 4000 jaar oude eiken boomstamkist gevonden onder een grafheuvel. De boom was gekapt in 2032 v.Chr. In de kist bevonden zich de stoffelijke resten van een robuuste man.

Nationaal Museum Denemarken, Kopenhagen

Het Meisje van Egtved (Denemarken)

In 1921 werd in Egtved een eiken boomkist ontdekt met het lichaam van een meisje (ca. 1390-1370 v.Chr.) uit de vroege bronstijd.
Haar wollen kleding (een kort truitje en een rok van gedraaide koordjes), haar blonde haar, haar bronzen riemschijf en zelfs de resten van een soort bier (honing en veenbessen) in een berkenhouten bakje waren nog intact.

Nationaal Museum Denemarken, Kopenhagen

De Vrouw van Skrydstrup (Denemarken)

De Vrouw van Skrydstrup stamt uit de vroege Noordse bronstijd (ca. 1300 v.Chr.). Ze werd in 1935 ontdekt in Zuid-Jutland in een eikenhouten kist. Ze was ongeveer 17 of 18 jaar oud toen ze overleed. Ze had lang blond haar en droeg een kortgeweven wollen blouse met borduursels. Haar graf bevatte bovendien twee grote gouden spiraaloorbellen en een hoornen kam

Ook later, in ijzertijd en vroege middeleeuwen, kwamen nog boomkisten voor, eveneens voor de elite.

Fries Museum, Leeuwarden Friesland

De Terpdame van Hegebeintum (Friesland)

In de hoogste terp van Nederland werd in het begin van de 20ste eeuw een boomstamkist uit de vroege middeleeuwen (7de eeuw) gevonden. Hierin lag een vrouw van hoge status begraven, wat te zien was aan haar rijke kralenketting van barnsteen, glas en parelmoer. Van haar gezicht is een reconstructie gemaakt en toen kreeg ze de naam 'Beitske'.

Museum Vlaardingen, Zuid-Holland
foto Edward McDunn

De boomstamkistman van Vlaardingen

De boomstamkistman van Vlaardingen is de naam van een 11de-eeuwse man wiens skelet in 2002 werd ontdekt in een uitgeholde eikenhouten boomstam. De archeologische vondst werd gedaan tijdens de opgraving van het 'Gat in de Markt' in het centrum van Vlaardingen.
De man van ca. 50-60 jaar oud moet van hoog aanzien zijn geweest vanwege de kostbare kist.

De Keltische vrouw van Zürich (Zwitserland)

art impression: Nationaal Museum Zürich, Zwitserland

In 2017 werd in Zürich-Aussersihl het graf ontdekt van een Keltische vrouw uit de ijzertijd (ca. 250–200 v. Chr.).
Zij was begraven in een uitgeholde boomstamkist en droeg een schapenwollen mantel, een fijne jurk en kostbare barnsteen- en glaskralen, hetgeen wees op iemand van hoge status.

De 'Prinses van Bagicz' (Polen)

Nationaal Museum in Szczecin, Polen

In 1891 werd deze eikenhouten boomkist aan de Baltische kust gevonden. Dendrochronologisch onderzoek wees uit dat de boom exact rond het jaar 120 na Chr. (Romeinse ijzertijd) is gekapt. De dame in de kist kreeg de bijnaam 'prinses' vanwege de rijke grafgiften. o.a. bronzen armbanden, een fibula, glaskralen en een ketting van barnsteen.

DE OUDHEID : HOUTEN DOODSKISTEN ALS STATUSSYMBOOL

De Oudheid is de historische periode die volgt op de prehistorie en voorafgaat aan de middeleeuwen.
Ze begint in een beschaving zodra daar het schrift wordt uitgevonden (ca. 3000 v.Chr.) en eindigt rond 476 n.Chr. met de val van het West-Romeinse Rijk. Deze periode wordt gekenmerkt door de opkomst van twee van de belangrijkste bakermatten van de menselijke beschaving in het Midden-Oosten: Mesopotamië en Egypte met de uitvinding van het schrift en de eerste steden. Ze ontstonden onafhankelijk van elkaar rond 3000 v.Chr., dankzij de vruchtbare grond rond grote rivieren.

houten doodskisten in Mesopotamië

Omdat hout uiterst schaars was in het woestijnachtige rivierenlandschap, gold een houten kist als een absoluut statussymbool. Ze waren exclusief voorbehouden aan de rijke elite, koninklijke families en hooggeplaatste personen. De gemiddelde Mesopotamiër kon zich geen hout veroorloven. Gewone burgers werden gewikkeld in matten van riet, begraven in grote keramische voorraadpotten of in kisten van goedkopere materialen zoals gevlochten twijgen of klei.

In koninklijke graven werden de overledenen in houten kisten geplaatst of op een houten baar en voorzien van kleding, spelletjes, muziekinstrumenten, wapens, schatten, vaten met voedsel en drinken. En ook hun hele hofhouding ging mee!
De weinige houten kisten hadden voornamelijk twee vormen: eenvoudige rechthoekige dozen met een plat deksel en bootvormige of kuipvormige ontwerpen. De laatste kwam vaker in keramisch vorm voor.

uit: www.sumerianshakespeare.com/exploration-royal-tombs-ur

houten graf van Meskalambug in Ur

Tussen 1922 en 1934 groef de Britse archeoloog Leonard Wooley de Koninklijke Begraafplaats van Ur (Irak) uit de periode 2600-2500 v.Chr. op met meer dan 2000 graven, waarvan er zestien zijn geïdentificeerd als 'koningsgraven' vanwege hun unieke architectuur en rijke grafgiften.
Van graf PG 755 is een reconstructie gemaakt. Hier zie je een houten graf met erin en eromheen grafgiften. Volgens een inscriptie in het graf is dit het graf van Meskalamdug, vermoedelijk een prins en kleinzoon van de grote koning Meskalamdug (rond 2550 in de 26e eeuw v.Chr.), die is begraven in het veel grotere koningsgraf PG 789, dat direct naast het relatief kleinere houten graf ligt.

houten doodskisten in Egypte

De geschiedenis van de Egyptische Oudheid (ca. 3300 v.Chr. tot 332 v.Chr.) wordt traditioneel opgedeeld in drie grote bloeiperiodes (Rijken), telkens afgewisseld door periodes van politieke verdeeldheid en verval:
1. Oude Rijk (ca. 2686–2181 v.Chr.), 2. Middenrijk (ca. 2055–1650 v.Chr.), 3. Nieuwe Rijk (ca. 1550–1069 v.Chr.), daarna een aantal vreemde overheersingen, o.a. Grieks-Romeinse periode.
Voor het Oude Rijk, in de Vroegdynastieke tijd (ca. 3100-ca. 2686) gebruikte men manden, grote potten of vierkante korven, als de doden niet rechtstreeks in het zand werden begraven. Volgens een eeuwenoude traditie werden de doden in foetushouding begraven. Maar met de komst van een doeltreffende conserveringsmethode, de mummificatie, moesten de lichamen van de overledenen worden uitgestrekt om gemakkelijk de inwendige organen te kunnen verwijderen. Daarna werden ze in rechthoekige houten kisten gelegd.
Houten doodskisten werden gedurende vrijwel de hele Egyptische oudheid gebruikt**,** maar de vorm, versiering en functie veranderden drastisch per periode. Hout was schaars en kostbaar in Egypte, waardoor een houten kist een belangrijk statussymbool was voor de elite.
Egypte had bijna geen geschikt groot hout; lokale bomen zoals acacia of palmboom leverden slechts kromme en kleine planken op.
Kwalitatief goed en duurzaam hout moest worden geïmporteerd uit Fenicië (het huidige Libanon), met name cederhout, wat enorm duur en exclusief was.

overzicht van de specifieke houten kisten per hoofdperiode van de Egyptische Oudheid

• **Oude Rijk** (ca. 2686 – 2181 v.Chr.)
a. Korte rechthoekige kisten: Compacte houten dozen. De overledene werd hierin in een foetushouding (opgeplooid) op de linkerzijde gelegd.
b. Paleisgevel-kisten: Kisten gedecoreerd met inkepingen en panelen die leken op de buitenmuren van een koninklijk paleis of vroege architectuur.

a. korte rechthoekige kist

Metropolitan Museum of Art in New York

Bij opgravingen in 1911-1913 vond archeoloog Sir William Flinders Petrie deze doosvormige doodskist van tamariskhout op in Tarkhan in de Fayum. De kist stamt uit het Oude Rijk (ca. 2649-2465 v.Chr.). Zelfs het touw, waarmee de kist werd dichtgebonden, was nog intact.
In deze periode werden mensen opgerold in een samengetrokken positie, die ook wel foetushouding wordt genoemd, in een korte rechthoekige grafkist begraven.

b. paleisgevel-kist

Museum Egizio in Turijn

In 1914 is deze houten doodskist uit het Oude Rijk (2435–2305 v.Chr.) bij een opgraving in Gebelein door Ernesto Schiaparelli gevonden in de mastaba (langwerpige afgeknotte piramide) van Perim. De overledene lag op zijn zij in een half opgetrokken positie in deze rechthoekige kist, met zijn ledematen afzonderlijk in linnen verbanden gewikkeld. De buitenkant van de kist is versierd met het verzonken 'paleisgevel'-motief, dat de deuropeningen van een huis of paleis voorstelt.

• **Middenrijk** (ca. 2055 – 1650 v.Chr.)
c. Lange rechthoekige kisten: Door de overgang naar een gestrekte lighouding werden de kisten langer.
d. Doos-in-doos sets: De elite gebruikte vaak een set van twee rechthoekige kisten (een binnen- en buitenkist) voor extra bescherming.
e. Oog-kisten: Rechthoekige kisten met aan de linkerzijde twee grote getekende *Wedjat-ogen* (Oren/Ogen van Horus), zodat de mummie 'naar buiten' kon kijken naar de opkomende zon en de offers.

c. Lange rechthoekige kist

Fitzwilliam Museum in Cambridge

De foetushouding werd vervangen door een gestrekte ligging in de kist. Deze rechthoekige houten doodskist met deksel werd gemaakt voor een vrouw genaamd Nakht, een 'vrouwe des huizes', dochter van Wartihetep.
De kist stamt uit het Middenrijk (ca.1915-1870) v.Chr.) en is polychroom beschilderd. De kist werd in 1903 door archeoloog John Garstang ontdekt in de necropool Beni Hasan in Midden-Egypte.

d. doos-in-doos set

British Museum in Londen

^ binnenkist
> buitenkist

Het graf met de kistenset van Gua werd ontdekt in de necropolis van Deir el-Bersha in Midden-Egypte.
Gua leefde tijdens de 12e Dynastie van het Middenrijk (rond 1850 v.Chr.). Hij was een hoge functionaris, waarschijnlijk een hoofdgeneesheer of arts, in dienst van de machtige lokale gouwheer (nomarch) Djehutyhotep.

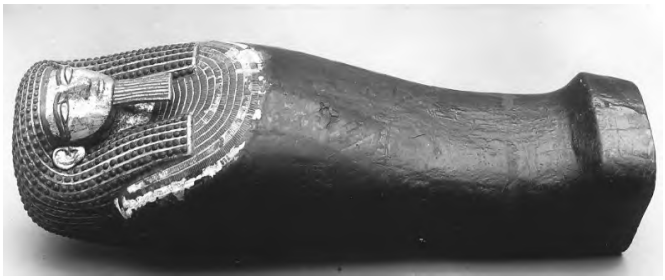
e. Oog-kist

Metropolitan Museum of Art in New York

De doodskist van Nekhtankh (ca. 1800 v.Chr.) werd in 1907 gevonden bij Deir Rifeh bij opgravingen door Sir Flinders Petrie. De oog-kist is een rechthoekige cederhouten mummiekist met o.a. twee geschilderde Horus-ogen (wedjat-oog). Omdat de overledene op zijn linkerzijde werd begraven, kon de mummie via deze ogen magisch naar buiten kijken naar de opkomende zon en de offergaven.

f. Antropoïde kist

Peabody Museum in Harvard

De binnenste antropoïde kist van rentmeester Hapiankhtifi (ca. 1981-1802) is een mooi voorbeeld van een vroege mensvormige kist. De kist bevond zich in twee grotere houten buitenkisten. Binnenin bevond zich de mummie van een man van middelbare leeftijd. De mummiekist is van hout, bedekt met linnen waarop een dikke laag zwarte pek was aangebracht.
De kist van Hapiankhtifi werd ontdekt in Meir, een archeologische vindplaats in Midden-Egypte, tijdens de archeologische opgravingen van 1910–1912.

• **Nieuwe Rijk** (ca. 1550 – 1069 v.Chr.)
f. Antropoïde kisten: Kist in de vorm van een mens of mummie. Dit is het archetypische Egyptische model. De kist functioneerde als een vervangend lichaam voor de ziel (*Ka*) als de mummie beschadigd raakte.
g. Rishi-kisten: Een vroeg type antropoïde kist (vooral 17e/vroege 18e dynastie) versierd met een verenpatroon, dat de vleugels van de beschermgodin Isis of Nephthys symboliseerde.
h. Zwarte kisten: Antropoïde kisten bedekt met zwarte pek of bitumen, gecombineerd met vergulde gezichten en banden. Zwart symboliseerde de vruchtbare Nijlaarde en wedergeboorte (Osiris).

g. Rishi-kist

Metropolitan Museum of Art in New York

De Rishi-kist van Puhorsenbu (ca. 1580–1479 v. Chr.) werd ontdekt in Asasif in Thebe (het huidige Luxor). De kist werd opgegraven tijdens het archeologische seizoen 1918–1919 door de Amerikaanse egyptoloog Herbert E. Winlock.
Het Arabische woord 'rishi', dat gevederd betekent, wordt gebruikt om een groep doodskisten te beschrijven die in de regio Thebe werden gemaakt tijdens de 17e en vroege 18e dynastie. De kisten zijn volledig gedecoreerd met een patroon van vogelvleugels die het lichaam omarmen.
De veren op rishi-kisten symboliseren goddelijke bescherming door de beschermgodinnen en zusters Isis en Nephthys) en de wedergeboorte van de overledene.

h. Zwarte kist

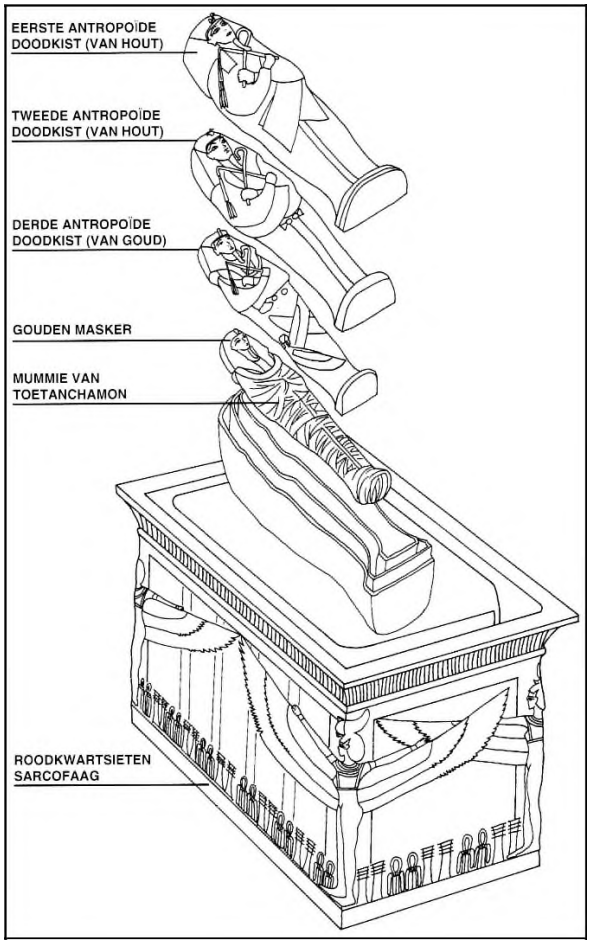

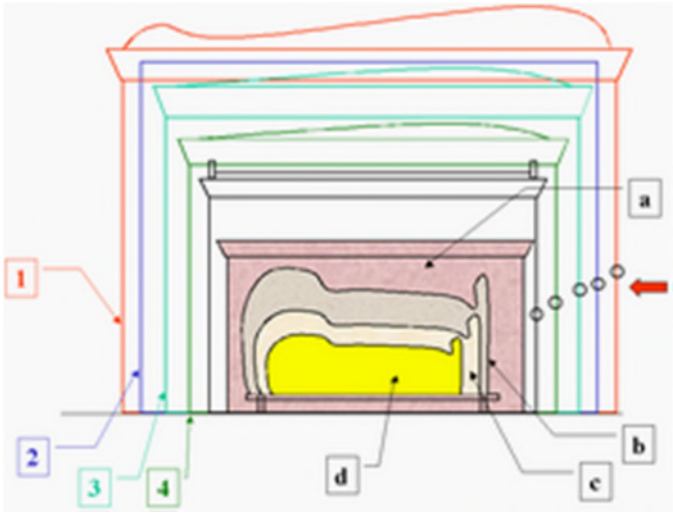
Museum Egizio in Turijn

De 'zwarte' kiststijl verscheen in de 18e dynastie en bleef tot in de 19e dynastie (ca.1550-1189 v.Chr.), waarbij de hoofdkleuren zwart en goud zijn.
Een mooi voorbeeld daarvan is het graf van het vooraanstaande Egyptisch echtpaar Kha en Merit, dat in 1906 volledig intact werd ontdekt in de necropolis Deir el-Medina door Schiaperelli. Zowel de grote rechthoekige buitenkisten als de mummievormige binnenkisten van Kha en Merit zijn gemaakt in de zwarte stijl. Dit houdt in dat het hout grotendeels is overgoten met een dikke, glanzende laag zwart bitumen (een soort natuurasfalt of teer).

i. Geneste kistensets: Voor de absolute topelite werden meerdere antropoïde kisten als een Russische matroesjka-pop in elkaar geschoven, soms wel drie of vier diep, en geplaatst in een grote rechthoekige houten of stenen schrijn. Het bekendste voorbeeld is de kistenset van Toetanchamon (1333-1324 v.Chr.)

i. Geneste kistenset van Toetanchamon

Dit diagram toont de "kist-in-kist"-constructie van het graf van Toetanchamon, die in totaal 8 lagen van omhulsels is bijgezet. Hier is de betekenis van alle cijfers en letters in de afbeelding:
De buitenste schrijnen (Cijfers):
1 (Rood): De 1ste (buitenste) vergulde houten schrijn.
2 (Blauw): De 2de vergulde houten schrijn.
3 (Lichtgroen): De 3de vergulde houten schrijn.
4 (Donkergroen): De 4de binnenste) vergulde houten schrijn.
De sarcofaag en mummiekisten (Letters):
a: De kwartsieten sarcofaag met het rozenhouten deksel.
b: De 1ste (buitenste) mummievormige kist van verguld hout.
c: De 2de (middelste) mummievormige kist van verguld hout.
d: De 3de (binnenste) mummievormige kist van massief goud.
De rode pijl aan de rechterkant geeft de opeenvolgende lagen aan waarin deze objecten als een Russische matroesjka-pop in elkaar waren geplaatst.

• **Late Periode** (664-332 v.Chr.) **& Ptolomeïsche Periode** (332-30 v.Chr.) v.Chr.)
j. Houten doodskisten uit de Late Periode kenmerken zich door een strikte terugkeer naar traditionele stijlen uit het Oude en Middenrijk.
k. Houten doodskisten uit de Ptolomeïsche Periode vallen op door hun kleurrijke beschilderingen, vergulde gezichten en de samensmelting van Egyptische en Grieks-Romeinse stijlen.

j. houten kist uit de Late periode

World Museum in Liverpool

De antropoïde doodskist van Ditamunpaseneb, echtgenote van Namenkhamen, een lector-priester van de Thebaanse necropolis. De kist werd gevonden vóór 1838 op de westelijke oever van Thebe door Rudolph Feilding, de 8e Graaf van Denbigh.
De kist is gemaakt van plataanhout , bedekt met beschilderde gips en bedekt met inscripties, voornamelijk uit het Dodenboek . Bovenop het hoofd bevindt zich een knielende figuur van de godin Nephthys , met uitgestrekte vleugels. De zijkanten van de kist zijn versierd met figuren van mindere goden en geesten.

k. houten kist uit de Ptolomeïsche Periode

Metropolitan Museum of Art in New York

Deze doodskist is gewijd aan een vrouw genaamd Nefer, wier mummie erin rust. Röntgenfoto's tonen aan dat Nefer ongeveer dertig jaar oud was toen ze stierf.
Onderzoekers hebben ontdekt dat deze doodskist hoogstwaarschijnlijk niet voor Nefer gemaakt, maar hergebruikt. Verschillende details wijzen erop dat de kist oorspronkelijk voor een man was bedoeld. Om de mannenbaard te maskeren of te decoreren, is er naderhand een gevleugelde mestkever (scarabee) op de kin geschilderd. Dat is een onlogische plek, want die hoort op het voorhoofd geschilderd te worden.

KLASSIEKE OUDHEID : KLASSENVERSCHILLEN IN HOUTEN DOODSKISTEN

De periode, waarin de Grieken en Romeinen domineerden is de Klassieke Oudheid, die duurde van ca. 750 v.Chr. tot 476 n.Chr.. Het definitieve einde van de Oudheid in Europa wordt gemarkeerd door de val van het West-Romeinse Rijk, waarna de Middeleeuwen aanbraken.

Griekse Oudheid (ca. 750 v.Chr. - 146 v.Chr.)

Grieken wisselden door de eeuwen heen tussen cremeren en begraven. Bij crematie lag de overledene op een houten baar en na crematie ging de as soms in kleine houten kistjes.
Bij inhumatie werden houten doodskisten gebruikt**,** al zijn ze door de vergankelijkheid van hout veel zeldzamer bij archeologische opgravingen teruggevonden dan stenen of aardewerken varianten. Ze werden zowel van planken gemaakt als uitgehakt uit boomstammen. Maar er was sprake van een groot klassenverschil bij het gebruik van een houten kist. Een gewone Griekse burger werd begraven in een lijkwade, naar het graf gedragen op een (tijdelijke) baar of in een houten bak, en over het algemeen zónder kist in de aarde gelegd**.** Als er al sprake was van een kist, was dat een eenvoudige kist van lokaal hout, dat meestal is vergaan op wat metalen beslag of spijkers na.
De elite werd begraven in stenen sarcofagen, maar ook wel in kisten van kostbare houtsoorten. Enkele voorbeelden:
• Op de begraafplaats van Phaleron bij Athene (8e-5e eeuw v.Chr.) zijn bij grootschalige opgravingen uitstekend geconserveerde graven ontdekt. Houtresten tonen aan dat lichamen in houten kisten werden gelegd. Een van de meest unieke vondsten hier is een individu dat werd begraven in een uitgeholde houten boot die als doodskist diende.

Archeologisch Museum van Piraeus

• In de Griekse koloniën rond de Zwarte Zee (Bosporuskoninkrijk) zijn prachtige Griekse houten kisten teruggevonden. De Hermitage in Sint-Petersburg stelt bv. een zeer goed bewaard gebleven Griekse kist van cipressenhout tentoon.
Het is een houten kist uit de 1e–2e eeuw n.Chr. die in 1900 werd gevonden in Kertsj op de Krim. De kist toont de architectuur van een oude Griekse tempel, versierd met gipsfiguren en maskers.

Hermitage in Sint-Petersburg

Romeinse Oudheid (753 v.Chr. - 476 n.Chr.)

In de Vroege- en Midden-Romeinse tijd (tot 200 n.Chr.) was crematie de absolute standaard. Het lichaam lag op een houten baar of in een kist die mee verbrandde. De as ging in een urn of een klein houten kistje.
Vanaf de 2e eeuw werd begraven (inhumatie) populairder dan cremeren en werd de standaard, mede onder invloed van het christendom. Houten kisten kwamen nu veel vaker voor. Omdat hout in de grond vrijwel altijd vergaat, vinden archeologen meestal alleen nog metalen onderdelen zoals spijkers, scharnieren of hoekbeslag.
Houten kisten waren er in alle soorten en maten, maar er waren duidelijk klassenverschillen in het gebruik ervan. Eenvoudige burgers kregen een kist van goedkoop naaldhout of losse planken die met simpele ijzeren nagels werden vastgemaakt.
De elite van de Romeinen gebruikten stevige houtsoorten zoals eikenhout. Soms bekleedden ze de houten kist aan de binnenzijde met duur lood om het lichaam beter te beschermen.
• Een mooi voorbeeld daarvan is de *'Loden Lady'*, de vrouw die in 2001 in Nijmegen is gevonden onder het plaveisel. Ze lag in een loden kist, die in een (vergane) houten buitenkist heeft gezeten. Nu te zien in Museum Valkhof in Nijmegen.

© Archeologie Gemeente Nijmegen

De allerrijksten kozen voor een stenen of marmeren sarcofaag in plaats van hout. Soms werd in een stenen sarcofaag een houten kist geplaatst.
• Begin 2024 deden archeologen in het centrum van Londen bij het Holborn Viaduct een spectaculaire vondst: door de modderige, luchtdichte bodem nabij de rivier de Fleet werden op een complete Romeinse begraafplaats vijf intacte eikenhouten doodskisten en een vrijwel compleet houten grafbed ontdekt. De kisten dateren uit de 1ste of 2de eeuw n.Chr. en zijn uitzonderlijk bewaard gebleven.

© Museum of London Archaeology

© Atelier Terre aarde